

Az ember mégis hisz

Voltam úgy paraszt, hogy halvány reményem sem volt a föl-szabadulásra vagy az elmenekülésre. Született ösztönök vagy látott idegen világok a szabad és a méltó emberség vágyát oltották szívembe, s minden, ami paraszt világomban körülvett, lázítóan az ellenkezője volt ennek: meg kellett tagadnom ezt a világot.

Voltam úgy paraszt, hogy a menekülés útjára bocsátott apám, s csak azt az óhajtását küldte utánam ki nem mondott szavakkal, hogy ne legyek hűtelen és térjek vissza, ha szükség és alkalom lesz rá. Minden sejtemben vittem a paraszt terheket, de szomjas emberséggel nyitlam ki a szabadabb világ tudománya előtt. Tárult az út, hogy tagadjam meg paraszt véreimet, és higgyem el, hogy nekem lehet a hátukra emelkedni, de nekik ott kell maradni, ahol vannak, mert ez az Isten és az ember legbölcsebb törvénye. Fölgyújtottam ezt a hidat magam előtt, és nem menekültem.

Voltam úgy paraszt, hogy beomlott lélekkel futottam a lázadók táborába, és az ő lázadó beszédjeikben kerestem a sorsunk nyitját és a szabadulás törvényeit. Elkapott a harci hevület, és tagadásukban a magam tagadását ismertem föl, s azt hittem, hogy azt a világot akarják, ami az én szívemben él. A harc meddősége és a vágyak kietlensége megállított ezen az úton.

Tagadtam a paraszt sorsot, nem menekültem a kínált úton és nem fogadtam a legbölcsebbnek látszó lázadás támaszát, de az embereket, akik parasztok, sohasem tagadtam meg. Unszoltak és elvárták tőlem, hogy fussak, és elszaggatva a tenger szálakat, belőlem legalább legyen szabad ember. Ők viszont sokszor elhagytak. Amikor azt hittem, hogy igyekvő véreimmal együttesen teszünk egy lépést fölfelé, akkor fordultak el tőlem, amikor legközelebb voltunk a pillanathoz, mert okos urak többet ígértek, és a szándékomat nagyon veszedelmesnek látták.

Mégis hiszek. Tagadom a paraszt sorsot, és hiszek az emberben, aki paraszt.

Nem szabad parasztnak maradni. Kevés és méltatlan ez a sors, akkor, amikor út nyílik rá, hogy más legyen belőle, és minden vágy megvan arra, hogy kövesse is az ember ezt az utat. Akkor sem szabad parasztnak lenni, ha azt mondják, hogy ez a legigazabb állapot a világon, és akkor sem, ha azt akarják elhíttetni, hogy nem lehet másképpen ez a világ.

Nem szabad menekülni. A futás sem a menekülón, sem az elhagyotton nem segít soha. Feszüljön csak a tagadás és buzogjon csak a vér, emelkedésre így lesz majd elég erő valaha.

Nem lehet parasztországot építeni. Ha egyszer paraszt egy ország, akkor ott épp olyan naptalan az ég, mintha fölötte volna egy másik, amelyik elveszi tőle a fényt. Az építés és a szabadság ott kezdődik, ahol a világ nem paraszt.

De hiszek az emberben, aki paraszt. Hiszem, hogy paraszt emberekkel lehet országot építeni. A lázadások szüntelen sora megtanított arra, hogy ok van itt a tagadásra, és ugyanezek az okok a hitnek is elég támasztékai. Hiszem azt, hogy az az emberfajta, amely épségkibirta a sötétben lappangás századait, képes arra is, hogy romlatlan ösztönrel építsen akkor is, ha napvilágra kerül.

Amikor felsőiskolás koromban gyakorta együtt szorgoskodtam apámmal a mezei munkában, urak és parasztlak egyformán megütözve kérdezték tőlem:

— Mi akarsz hát lenni tulajdonképpen?

— Én nem akarok úr lenni — tagadtam és állítottam akképpen.

— Szóval paraszt — vették tudomásul a kérdezők, és értetlenül mentek tovább.

Akkor nem értettem még: a világot tagadtam, amely úr és paraszt, s embernek törekedtem, aki túl van ezeken.

Részlet Erdei Ferenc *Parasztlak* című, 1938-ban megjelent könyvéből



Mohi Sándor:
Leányportré